ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№5(5)
2026

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 330 sahifa,
22-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – **Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Matematika fanini oʻqitishda kommunikativ va ijtimoiy-psixologik yondashuvlar 10
Esonturdiyev Mamatqobil Nurmamatovich

Geografik axborot tizimlari (GAT) texnologiyalari asosida boʻlajak geografiya oʻqituvchilarining innovatsion kompetentligini rivojlantirish metodikasi 13
Bahromova Muhayyo Imomqul qizi

Geografiya ta'limida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning nazariy-metodik asoslari 18
Tuygʻunov Murodjon Salimqul oʻgʻli

Biologiyani oʻqitishda belgili-ramziy koʻrgazmalilik vositalaridan foydalanishning oʻquvchilarning tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirishdagi roli 22
Azimov I. T., Daminova F. A.

PISA 2025 doirasida raqamli ta'lim kompetensiyalarini baholashning innovatsion mexanizmlari 25
Doniyorov Muxiddin Normamatovich, Ishanov Almat Adilxanovich

Boshlangʻich sinf oʻquvchilarining tabiiy savodxonligini oshirishda zamonaviy pedagogik vositalarni qoʻllash 28
Abdunazarov Bobir Normurodovich

Raqamli ta'lim resurslari asosida kredit-modul tizimida talabalarning oʻquv faoliyatini takomillashtirish 32
Jumayeva Ra'no Toʻychi qizi

Oila va maktab integratsiyasining shaxs kamolotiga ta'siri 36
Rasulova Dildora Shuhratovna, Raxmatova Zulxumor Alimovna

Boʻlajak oʻqituvchilarda kreativ kompetensiyani shakllantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari va uning ijtimoiy ahamiyati 40
Sultanova Sahobar Ravshanbekovna

Boshlangʻich sinf oʻquvchilarida ekologik tarbiyani shakllantirishda tabiiy fanning oʻrni 43
Gʻafforova Zarnigor Abdumoʻmin qizi

Umumiy oʻrta ta'limda oʻqituvchi va ota-onalar ijtimoiy hamkorligini rivojlantirish 47
Xalikova Zaxro Mirshadmanovna, Xolboʻtayev Muzaffar Odilovich, Bozorova Xadicha Javlon qizi

Nutqida kechikish kuzatiladigan bolalarda nutqni qoʻl va barmoq motorikasini rivojlantiruvchi oʻyinlar orqali shakllantirish 51
Ne'matova Hilola Ikrom qizi, Ahmadova Fotima Adizovna

Taym menejment asosida boʻlajak oʻqituvchilarda liderlik fazilatlarini rivojlantirish 55
Soliyeva Ruxsora Sharobiddin qizi

Sun'iy intellekt va NLP texnologiyalari asosida elektron ta'lim muhitida talabalarning mustaqil ta'lim kompetensiyalarini rivojlantirish 58
Otakishiyeva Gulshanoy Abdulaziz qizi

Pedagogik kvalimetriya asosida boʻlajak oʻqituvchilarning diagnostik madaniyatini shakllantirishning nazariy asoslari 61
Gʻaniyeva Muattarxon Nodirbek qizi

Образовательные технологии с учётом восприятия цвета: психологические и методические аспекты 64
Имамова Хурият Эргаш кизи

Yosh erkin kurashchilarda chidamlilikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish 69
Ergashov Qaxramonjon Asqarovich

Boshlangʻich sinf oʻquvchilarini mantiqiy masalalar yechishga oʻrgatish usullari 76
Gʻiyosova Dilovar Orif qizi

Haykaltaroshlik fanining metodik qoʻllanilishi 80
Qodirov Bobirjon Botirjonovich

Ijtimoiy xavf ostidagi bolalarni qoʻllab-quvvatlashning jahon tajribasi va psixologik-pedagogik asoslari 85
Manzura Qosmuratova

Jahonda art-biznes klasterlarining ahamiyati va rivojlanish tuzilmasi 89
A. S. Umarov

Автоматизация решения сложных математических задач графическим методом для углублённого изучения математики в школе 92
Эргашев Серожиддин Султонмуродович, Маматов Исломбек Ильесович

Pedagogika darslarida raqamli va onlayn didaktik o'yinlardan foydalanish 97
Qodirova Feruzaxon Abdiyaminovna

Sun'iy intellekt va tanqidiy fikrlashning kognitiv-konseptual komponenti va uni rivojlantirish metodikasi 102
Sobirova Munavvarxon Qaxramonjon qizi

Media savodxonlik va axborot madaniyati fanida sun'iy intellekt savodxonligini rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari 106
Ermatov Sherzodbek Latipjonovich, Mirzayev Akramjon O'ktamjonovich

Adabiy ta'limda kompetensiyaviy yondashuv 111
To'ychiyeva Mahfuza Umarkulovna, Islomova Shalola Ismoil qizi

Comparative Study of Passive Constructions in English and Their Translation Into Uzbek 117
Elmirzayeva Maftuna Dusmurod qizi, Mustafoyeva Nigina Shuhrat qizi

Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish orqali pedagogik mas'uliyatni shakllantirishning dolzarb muammolari 122
Botirova Odinaxon Abdumutalib qizi

Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ta'limni tashkil etishning pedagogik modeli va metodik asoslari 126
Haytbayeva S. R.

Imkoniyati cheklangan bolalarni psixologik qo'llab-quvvatlash orqali intellektual imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish imkoniyatlari 131
Kadirova Nigora Saxibjanovna

Bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarini dual ta'lim asosida kasbiy faoliyatga tayyorlashning nazariy asoslari 134
Samiyeva Zuleyxa Uktamovna

Insonlar orasidagi munosabatlarda noverbal muloqotning kompanentlarining ko'rinishlari 139
Soliyev Farxodjon Sodikovich, Karimov Jahongirjon Murodjon o'g'li

Virtual texnologiyalar vositasida texnika fanlarini o'qitish mazmunini innovatsion rivojlantirish 145
Yuldasheva Dilorom Husniddin qizi

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida suzish mashg'ulotlarini tashkil etish texnologiyasi 150
Toshpulatova Aziza Toyirovna

Harbiy xizmatchilarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning pedagogik va psixologik asoslari 155
Tursunov Shaxzod Ramazonovich, Mansurov Sardorbek Sirojiddin o'g'li

O'qituvchilar ruhiy salomatligini saqlashning amaliy strategiyalari 159
Begmatov Raximkul Olimovich

Ona tili darslarida analitik faoliyatni tashkil etish imkoniyatlari 164
Narziyeva Mastura Sunnatovna

Maktabgacha ta'limda Project-Based learning texnologiyasi asosida tarbiyalanuvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari 168
Kubayeva Mavluda, Po'latova Gullola Ravshan qizi

Talabalarda iqtisodiy savodxonlikni shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari 173
Qo'chqorov Nodir Bozorovich

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini baholash jarayonida foydalaniladigan texnologiyalar va vositalar 178
A'zamqulova Zilola Sunnat qizi

Raqamli ta'lim muhitida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning didaktik asoslari 183
Isaboyeva Dilyora Zokirjon qizi

Kimyo fanining tarixiy rivojlanishida metodologik yondashuvlar 187
Begamov Shaxzod To'lqin o'g'li

Sport bilan shug'ullanishda qo'l va oyoq motorikalarini rivojlantirish mezonlari 190
Imomov Asliddin Abdurazoqovich, Sattarov Qarshiboy Narqulovich

O'zbek va ingliz tillarida zamon kategoriyasining qiyosiy tahlili 194
Xudoyberdiyeva Dilfuza Alisher qizi

Hayot faoliyati xavfsizligi fani o'qituvchisining kasbiy kompetentligi va rejalashtirish faoliyati 198
Maxmudov Baxtiyor Xayrullayevich

Dizartriyali bolalarda motorikani rivojlantirish – nutqni rivojlantirishning asosiy omili 202
Mamatova Muzayyana Batirovna

Expression of Lexical Economy in English and Uzbek Through Stylistic Means 205
Omonov Baxtiyor Uktamovich

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy qobiliyatni shakllantirish 208
Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Xamzayeva Sunbula Jasurovna

Xushmuomalalik strategiyalarining ijtimoiy vazifalari 212
Alieva Navruza Xabibullayevna, Azizova Sanobarxon Valijon qizi

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida shaxslilik sifatlarining kasbiy rivojlanishdagi psixologik ahamiyati 216
Dusmetova Maksuda Matnazarovna

Maktabgacha ta'lim jarayonida bo'lajak tarbiyachilarning illustrativ yondashuv asosida kreativ va variativ faoliyat olib borish usullari va yo'llari 221
Egamberdiyeva Madina Sharif qizi

Pragmatic Functions in Neurolinguistic Communication 224
Fayziyeva Parvina

Sahro gavhari: ruslar istilosigacha bo'lgan davrda Xiva me'morchiligi tarixi 227
Islomjon Xoljigitovich Mirzakulov

Moslashuvning psixologik mexanizmlari: ta'lim muhiti sharoitida shaxsning adaptatsiyasi 235
Jaynarova Sayyora Isoqul qizi, Nuraliyeva Nasiba

Onalik psixologiyasi va o'rganishning nazariy jihatlari 238
Kasimova Xulkar Atabayevna

Spheres of Language Use 243
Kumakbayeva Gulbanu Kuntuarovna

Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida kreativ tafakkurni rivojlantirishda nostandart topshiriqlar metodikasi 246
Muxammadiyeva Dinora Tursunpulatovna

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbiy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari va didaktik tamoyillari 251
N. Jurayev

Dunyo bolalari huquqlarini himoya qilish: global muammolar, tizimli kamchiliklar va tanqidiy tahlil 255
Nargiza Ergasheva

Talabalarning dasturlashga oid agoritmik fikrlashini rivojlantirish orqali innovatsion faoliyatga tayyorlash usuli 259
Orziqulova Barchinoy Ixtiyor qizi

Talabalarda o'z-o'zini boshqarish qobiliyatining tuzilmasi va psixologik komponentlari (motivatsion, kognitiv, irodaviy, emotsional-regulyativ komponentlar) 264
Otabekova Nargiza Avazbek qizi

O'zbek va ingliz tillaridagi metaforalarda til va madaniyat uyg'unligi 269
Rasulova Munojat Akmaljonovna

Limitlar nazariyasini kompyuter imitatsion modellar vositasida o'qitish metodikasi 273
Safarov Abbos Abdurasul o'g'li

Ijtimoiy hamkorlik – barkamol avlodni tarbiyalash poydevori 278
Sharipova Gulruxsor Nurkabilovna

Bo'lajak o'qituvchilarda kreativ kompetensiyani shakllantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari va uning ijtimoiy ahamiyati 282
Sultanova Sahobar Ravshanbekovna

Badiiy gimnastika mashg'ulotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish 285
Tuxtayeva Azizabonu Abdurasulovna

Matematika fanini o'zlashtirishda boshlang'ich sinf o'quvchilarining semiotik yondashuvini shakllantirish ... 289
Xayrullayev Ismatulla Nurullayevich

Pedagogik qadriyatlar asosida o'quvchilarni tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirish 293
Xoliqova Inobatxon Bo'ri qizi

Umumta'lim maktabida elektron axborot-ta'lim resurslari.. 296
Xolmurodov Shuxrat Okboyevich, Norqobilov Hakimbek Nuriddin o'g'li

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolaning kreativligini shakllantirishda innovatsion muhit 300
Xonnazarova Gulasal Yusuf qizi

Ta'lim tizimida sinf rahbari faoliyatining joriy etilishining tarixiy asoslari va zamonaviy ko'rinishlari 303
Xusenova Sadoqat Botirovna

Искусственный интеллект в методике преподавания русского языка:
адаптивная обратная связь и развитие коммуникативной компетенции 308
Джалилова Феруза Намазовна

Образовательные технологии с учётом восприятия цвета: психологические
и методические аспекты.. 312
Имамова Хурият Эргаш кизи

Межкультурный диалог как инструмент воспитания гармоничной личности в школе 317
Махмудхожаев Ориф Бахтиёрович

Психологические факторы успешности профессионального обучения студентов 319
Рахимходжаева В. С.

Специфика восприятия окружающего мира в лирике Афанасия Фета 325
Татьяна Викторовна Половинкина

HARBIY XIZMATCHILARDA KREATIV TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK ASOSLARI

Tursunov Shaxzod Ramazonovich
Nizomiy nomidagi O'zMPU Harbiy ta'lim fakulteti
Maxsus tayyorgarlik sikli dotsenti,
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Mansurov Sardorbek Sirojiddin o'g'li
Nizomiy nomidagi O'zMPU Harbiy ta'lim fakulteti
2-bosqich, 201-guruh talabasi

Annotatsiya: Harbiy xizmatchilar faoliyatida kreativ tafakkurning o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Kreativ fikrlash harbiy xizmatchining muammoli vaziyatlarda to'g'ri va tezkor qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, kreativ tafakkurni rivojlantirishda zamonaviy pedagogik va psixologik yondashuvlarning ahamiyati, harbiy ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar hamda mashg'ulotlar jarayonida innovatsion metodlardan foydalanish zarurati yoritiladi. Kreativ tafakkurni shakllantirish va rivojlantirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ham keltiriladi.

Kalit so'zlar: kreativ tafakkur, harbiy xizmatchi, innovatsion yondashuv, strategik fikrlash, muammolarni hal qilish, harbiy ta'lim.

Abstract: The role and significance of creative thinking in the activities of military personnel are analyzed. Creative thinking contributes to developing a serviceman's ability to make accurate and prompt decisions in problematic situations. The importance of modern pedagogical and psychological approaches to the development of creative thinking, ongoing reforms in the military education system, and the necessity of applying innovative methods in the educational process are also highlighted. Practical recommendations aimed at the formation and development of creative thinking are presented.

Key words: creative thinking, military personnel, innovative approach, strategic thinking, problem-solving, military education.

Аннотация: Анализируются роль и значение креативного мышления в деятельности военнослужащих. Креативное мышление способствует развитию способности военнослужащих принимать правильные и оперативные решения в проблемных ситуациях. Также рассматриваются значение современных педагогических и психологических подходов к развитию креативного мышления, реформирование системы военного образования и необходимость использования инновационных методов в учебном процессе. Представлены практические рекомендации, направленные на формирование и развитие креативного мышления.

Ключевые слова: креативное мышление, военнослужащий, инновационный подход, стратегическое мышление, решение проблем, военное образование.

KIRISH

Bugungi globallashuv jarayoni, dunyo miqyosida geosiyosiy vaziyatning keskinlashuvi, xalqaro xavfsizlikka tahdid soluvchi noan'anaviy xavf-xatarlarning paydo bo'lishi harbiy sohada mutlaqo yangi yondashuvlarni talab etmoqda. Zamonaviy harbiy xizmatchi nafaqat jismoniy tayyorgarligi yuqori bo'lgan mutaxassis, balki tezkor va mustaqil qaror qabul qila oladigan, murakkab vaziyatlarni tahlil qilishga qodir, kreativ va innovatsion fikrlovchi shaxs sifatida shakllanishi zarur. Shu bois harbiy xizmatchilarda kreativ tafakkurni rivojlantirish bugungi kunning dolzarb ilmiy-amaliy muammolaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek, zamonaviy qurolli to'qnashuvlarda shaxsiy tarkibning ruhiy barqarorligi, mustahkam psixologik tayyorgarligi hamda murakkab vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qila olish qobiliyati hal qiluvchi omillardan biri hisoblanadi[1]. Shu sababli harbiy xizmatchilarni

1 Mirziyoev Sh.M. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir. – T.: O'zbekiston, 2018. – 152 b.

MAKTAB TA'LIMI SCHOOL EDUCATION ШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

tayyorlashda jismoniy tayyorgarlik bilan bir qatorda, ularning intellektual va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga ham alohida e'tibor qaratilmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

"Kreativlik" tushunchasi ilmiy adabiyotlarda turlicha talqin qilinadi. Umuman olganda, kreativlik insonning yangi g'oyalarni yaratish, mavjud muammolarga noodatiy yechimlar topish, yangilikka intilish va ijodiy faoliyat yuritish qobiliyatini anglatadi. Psixologik nuqtai nazardan kreativlik divergent fikrlash bilan chambarchas bog'liq bo'lib, bir muammoni turli usullar orqali hal qilish imkoniyatini ifodalaydi. Kreativ tafakkur analitik fikrlash, intuitiv anglash, mantiqiy tahlil, emotsional barqarorlik va mustaqil qaror qabul qilish kabi sifatlarning uyg'unligi asosida shakllanadi. Harbiy xizmatchilarda kreativ tafakkurni rivojlantirish avvalo ta'lim tizimining mazmuni va metodlariga bog'liqdir. An'anaviy o'qitish usullari ko'proq reproduktiv bilimlarni egallashga qaratilgan bo'lsa, zamonaviy pedagogik yondashuvlar mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish va innovatsion yechimlar ishlab chiqishga xizmat qilishi zarur. Shu nuqtai nazardan harbiy ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xususan, rolli o'yinlar, vaziyatli mashg'ulotlar, simulyatsion treninglar, muammoli o'qitish metodlari kursantlarda kreativ fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiladi. Bunday mashg'ulotlar davomida kursantlar real hayotga yaqin sharoitlarda mustaqil qaror qabul qilishni, turli variantlarni tahlil qilishni va eng maqbul yechimni tanlashni o'rganadilar. Natijada ularda strategik fikrlash, tashabbuskorlik va innovatsion yondashuv ko'nikmalari shakllanadi.

Harbiy xizmatchilarda kreativ tafakkurni rivojlantirishda psixologik tayyorgarlik ham muhim o'rin tutadi. Chunki kreativ fikrlash ko'p jihatdan shaxsning ruhiy holati bilan bog'liqdir. Stressga chidamlilik, emotsional barqarorlik va o'ziga bo'lgan ishonch yuqori bo'lgan shaxslarda kreativlik darajasi ham yuqori bo'ladi. Aksincha, tashvish, qo'rquv va o'ziga ishonchsizlik ijodiy fikrlashni cheklaydi. Shu sababli harbiy ta'lim jarayonida psixologik treninglar, stressni boshqarish texnologiyalari hamda emotsional intellektni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilishi lozim. Kreativ tafakkurni rivojlantirishda motivatsiya va rag'batlantirish tizimi ham muhim omillardan biri hisoblanadi. Harbiy xizmatchilarning yangi g'oyalarni ilgari surishi, tashabbus ko'rsatishi va innovatsion yondashuvlarni amaliyotda qo'llashi tegishli darajada qo'llab-quvvatlanishi zarur. Rag'batlantirish tizimi moddiy va ma'naviy omillarni o'z ichiga olishi, shuningdek, xizmat faoliyatida kreativlikni baholash mezonlari ishlab chiqilishi maqsadga muvofiqdir. Bu esa nafaqat harbiy xizmatchining shaxsiy rivojlanishiga, balki butun harbiy tizim samaradorligining oshishiga xizmat qiladi.

Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi ham kreativ tafakkurni shakllantirish uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Virtual simulyatorlar, raqamli ta'lim platformalari va sun'iy intellekt asosidagi trening tizimlari orqali murakkab vaziyatlarni modellashtirish, turli qaror variantlarini sinovdan o'tkazish mumkin. Bu esa kursantlarning amaliy tajribasini boyitadi va ularning ijodiy fikrlashini rivojlantiradi.

Oliy harbiy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida kreativ tafakkurni rivojlantirish ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida qaralmoqda. Zamonaviy sharoitda bo'lajak ofitserlarni tayyorlash faqat nazariy bilimlar bilan cheklanib qolmasligi, balki ularning mustaqil fikrlash, tashabbuskorlik va innovatsion faoliyatga tayyorligini shakllantirishga qaratilishi zarur. Bu esa ta'lim mazmunini yangilash, fanlararo integratsiyani kuchaytirish va ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirishni talab etadi.

Harbiy xizmatchilarda kreativ tafakkurni shakllantirish va rivojlantirish bir qator omillarga bog'liq. Eng avvalo, ta'lim jarayonining mazmuni va metodlari bu borada hal qiluvchi rol o'ynaydi. An'anaviy o'qitish uslublari ko'proq reproduktiv bilimlarni egallashga qaratilgan bo'lsa, zamonaviy yondashuvlar mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish va ijodiy yechimlar ishlab chiqishga yo'naltirilgan bo'lishi zarur. Shu nuqtai nazardan, harbiy ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Harbiy xizmatchilarda tadqiqotchilik layoqatini kreativ yondashuv asosida tarbiyalash va izlanuvchanlik sifatlarini har tomonlama yuksaltirishga xizmat qiluvchi moddiy-texnik baza, me'yoriy-huquqiy hujjatlar bazasi tubdan yangilanmoqda. Chunki aynan O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasida "ilmiy-tadqiqot va innovatsiya faoliyatini rag'batlantirish, ilmiy va innovatsiya yutuqlarini amaliyotga joriy etishning samarali mexanizmlarini yaratish, oliy ta'lim muassasalari va ilmiy-tadqiqot institutlari huzurida ixtisoslashtirilgan ilmiy-eksperimental laboratoriyalar, yuqori texnologiya markazlari va texnoparklarni tashkil etish"[2] ustuvor vazifalar sifatida alohida belgilab berilgan. Bu boradagi vazifalar ta'lim jarayonlari mazmunini ilmiylashtirish, kursantlarning kognitiv va divergent tafakkurini shakllantirish hamda ijodiy tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

---

2 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi "2017-2021 yillarda O'zbekistonni Rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947-sonli Farmoni//O'zbekiston Respublikasi Qonuni hujjatlar to'plami – T., 2017 – 37 b.

"Kreativlik" atamasi birinchi marta XX asrning 50-yillari oxirida G'arb psixologiyasida paydo bo'lgan bo'lib, u odamning yangi tushunchalar yaratish va yangi ko'nikmalar hosil qilish qobiliyatini anglatishga asoslangan[3]. Kreativlik shaxsning yangi moddiy va ma'naviy qadriyatlarni yaratuvchanlik xislatidir. Bu tushuncha o'z ichiga mavjud yoki yangi muammolarga nisbatan yuqori darajadagi sezgirlik, muhim voqeliklarni g'ayrimantiqiy anglash jarayoni, natijalarni oldindan ko'ra bilish, bashorat qilish kabilarni qamrab oladi. Har bir insonning kreativ tafakkur sohibi ekanligi uning fikrlash tarzida, ijodiy muloqotida, his-tuyg'ularini munosib boshqarishida namoyon bo'ladi.

Xususan, rolli o'yinlar, vaziyatli mashg'ulotlar, simulyatsiya asosidagi treninglar, muammoli o'qitish metodlari kursantlarda kreativ fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiladi. Bunday mashg'ulotlar jarayonida kursantlar real hayotga yaqin sharoitlarda qaror qabul qilishni o'rganadilar, turli xil variantlarni solishtiradilar va eng maqbul yechimni tanlash ko'nikmasini shakllantiradilar. Bu esa ularning kelgusidagi kasbiy faoliyatida muhim ahamiyat kasb etadi.

Harbiy xizmatchilarda kreativ tafakkurni rivojlantirishda psixologik tayyorgarlik ham alohida o'rin tutadi. Chunki kreativ fikrlash ko'p jihatdan shaxsning ruhiy holati bilan bog'liqdir. Stressga chidamlilik, emotsional barqarorlik, o'ziga bo'lgan ishonch kabi sifatlar yuqori darajada bo'lgan shaxslarda kreativlik ham yuqori bo'ladi. Aksincha, yuqori darajadagi tashvish, qo'rquv va o'ziga ishonchsizlik ijodiy fikrlashni cheklaydi. Shu bois harbiy xizmatchilarni tayyorlash jarayonida psixologik treninglar, stressni boshqarish usullari va emotsional intellektni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilishi lozim.

Kreativ tafakkurni rivojlantirishda motivatsiya va rag'batlantirish tizimi ham muhim omil hisoblanadi. Harbiy xizmatchilarning yangi g'oyalarni ilgari surishi, tashabbus ko'rsatishi va innovatsion yondashuvlarni amaliyotda qo'llashi tegishli darajada rag'batlantirilishi zarur. Bu nafaqat ularning shaxsiy rivojlanishiga, balki butun harbiy tizimning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Rag'batlantirish tizimi moddiy va ma'naviy omillarni o'z ichiga olishi, shuningdek, xizmat faoliyatida kreativlikni baholash mezonlari ishlab chiqilishi maqsadga muvofiqdir.

Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi ham harbiy xizmatchilarda kreativ tafakkurni rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Virtual simulyatorlar, raqamli o'quv platformalari, sun'iy intellekt asosidagi trening tizimlari orqali murakkab vaziyatlarni modellashtirish va turli xil qarorlar variantlarini sinab ko'rish mumkin. Bu esa kursantlarning amaliy tajribasini boyitadi va ularning ijodiy fikrlashini rivojlantiradi.

Harbiy xizmatning o'ziga xosligi shaxsdan doimiy harbiy-texnik takomillashuvni, ruhiy va jismoniy chiniqishni, og'ir mehnatning doimiy bosimiga chidashni taqozo etadi. Shu bilan bir qatorda mustaqillik, yaratuvchanlik, qarorlar qabul qilishda bir qolipda turmaslik zarurati, kishilar bilan muntazam ishlash zobitning shaxsiy beqiyosligini namoyon etish va amalga oshirishga imkon beradi. Biroq Yurtboshimiz ta'kidlaganidek, "Ayni vaqtda, aytish joizki, ko'rilayotgan chora-tadbirlarga qaramasdan, harbiy kadrlarni tayyorlash tizimi zamon talablariga to'liq javob bermaydi. Harbiy o'quv yurtlarida zamonaviy shart-sharoitlarni xo'jako'rsinga yaratganimiz yo'q. Aksincha, kursantlarimiz va tinglovchilarimiz ta'lim sohasida eng ilg'or, innovatsion bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi zarur. Mana, bizning asosiy maqsadimiz"[4].

Oliy harbiy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida kreativ tafakkurni rivojlantirish ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida qaralmoqda. Zamonaviy sharoitda bo'lajak ofitserlarni tayyorlash faqat nazariy bilimlar berish bilan cheklanib qolmasligi, balki ularning mustaqil fikrlash, tashabbuskorlik va innovatsion faoliyatga tayyorligini ta'minlashga qaratilishi zarur[5]. Bu esa ta'lim mazmunini yangilash, fanlararo integratsiyani kuchaytirish, ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirish kabi chora-tadbirlarni amalga oshirishni talab etadi. Kursantlarning kreativ tafakkurini rivojlantirish bosqichma-bosqich amalga oshiriladigan jarayon bo'lib, ularning individual xususiyatlarini hisobga olishni taqozo etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot davomida ma'lumotlarni olish uchun ilmiy adabiyotlar, me'yoriy-huquqiy hujjatlar, harbiy ta'lim tizimiga oid manbalar hamda harbiy xizmatchilarda kreativ tafakkurni rivojlantirishga doir ilmiy tadqiqotlar tahlil qilindi. Shuningdek, harbiy ta'lim jarayonida qo'llanilayotgan pedagogik va psixologik yondashuvlarga oid ma'lumotlar kuzatish, qiyosiy o'rganish va hujjatlarni tahlil qilish usullari orqali to'plandi. Olingan ma'lumotlarni qayta ishlashda tahliliy, qiyosiy va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Kreativ tafakkurning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar, xususan, ta'lim muhiti, psixologik tayyorgarlik, motivatsiya va innovatsion metodlarning o'zaro bog'liqligi tizimli ravishda o'rganildi. Natijalarni tahlil qilish jarayonida mavjud ilmiy qarashlar o'zaro solishtirildi hamda ularning harbiy xizmatchilar faoliyatidagi amaliy ahamiyati baholandi.

3 Sherov M.B. O'zbekiston harbiy xizmatchilarida kreativ tafakkurni shakllantirishning ijtimoiy-falsafiy jihatlari. Fal.fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati, 13 b.

4 Mirziyoev Sh.M. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir. - Toshkent: "O'zbekiston", 2018. – B.163.

5 Tursunov Shahzod Ramozonovich. Патриотическое воспитание курсантов военных образовательных учреждений. – 2016

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kreativlik darajasi past bo'lgan shaxslar ko'proq reproduktiv faoliyatga moyil bo'ladi, yangi g'oyalarni ilgari surishda qiynaladi va mustaqil qaror qabul qilishda passivlik namoyon etadi. O'rtacha darajadagi kreativlik esa vaziyatga moslashuvchanlikni ta'minlasa-da, yuqori darajadagi ijodiy yondashuv uchun yetarli emas. Yuqori darajadagi kreativ tafakkurga ega bo'lgan shaxslar esa muammolarga noodatiy yondashadi, innovatsion g'oyalarni ilgari suradi va murakkab vaziyatlarda samarali qaror qabul qila oladi.

Harbiy xizmatchilarda kreativ tafakkurni rivojlantirish ijtimoiy-psixologik omillar bilan ham chambarchas bog'liqdir. Jamoada sog'lom psixologik muhitning mavjudligi, o'zaro ishonch va hamkorlik kreativ fikrlashni rag'batlantiradi. Aksincha, qat'iy nazorat, tashabbusni cheklash va xatolardan qo'rqish muhiti ijodiy faoliyatni susaytiradi. Shu bois harbiy jamoalarda ochiq muloqot, fikr almashish va hamkorlik muhitini yaratish muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy harbiy texnika va qurol-yarog'larning murakkablashuvi ham harbiy xizmatchilardan yuqori darajadagi bilim va ko'nikmalarni talab etmoqda. Bunday sharoitda faqat tayyor bilimlarni egallash yetarli emas, balki yangi vaziyatlarga moslashish, texnik muammolarni mustaqil hal qilish va innovatsion yechimlar ishlab chiqish zarur bo'ladi. Bu esa kreativ tafakkurning ahamiyatini yanada oshiradi.

Umuman olganda, harbiy xizmatchilarda kreativ tafakkurni rivojlantirish ko'p qirrali va murakkab jarayon bo'lib, u ta'lim, psixologiya, motivatsiya va texnologiya kabi omillarning o'zaro uyg'unligini talab etadi. Bu jarayonni samarali tashkil etish orqali zamonaviy talablar darajasida fikrlaydigan, mustaqil qaror qabul qila oladigan va innovatsion yondashuvlarga ega bo'lgan harbiy mutaxassislarni tayyorlash mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Bugungi kunda harbiy xizmatchilarda kreativ tafakkurni rivojlantirish nafaqat muhim, balki zaruriy shartlardan biri hisoblanadi. Bu esa harbiy ta'lim tizimini takomillashtirish, innovatsion metodlarni joriy etish, psixologik tayyorgarlikni kuchaytirish va rag'batlantirish tizimini rivojlantirish orqali amalga oshirilishi mumkin. Mazkur yo'nalishda olib boriladigan ilmiy-tadqiqot ishlari va amaliy chora-tadbirlar harbiy sohada yuqori malakali, kreativ fikrlovchi mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mirziyoyev Sh.M. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir. – T.: O'zbekiston, 2018. – 152 b.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi "2017–2021-yillarda O'zbekistonni rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF–4947-sonli Farmoni // O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari to'plami. – T., 2017. – 37 b.
3. Sherov M.B. O'zbekiston harbiy xizmatchilarida kreativ tafakkurni shakllantirishning ijtimoiy-falsafiy jihatlari: PhD avtoreferati.
4. Mirziyoyev Sh.M. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir. – Toshkent: O'zbekiston, 2018.
5. Tursunov Shahzod Ramazonovich. Патриотическое воспитание курсантов военных образовательных учреждений. – 2016.
6. Abdullaev Sh. Chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik: nazariy va amaliy asoslar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018. – 256 b.

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02	Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07	Ta’limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(5)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C–5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani 19-mavze, 17-uy.